

Holmsbuseminaret 5.-6. september 2013

*Lysaker stasjon: Borgarting lagmannsretts dom av 14. januar 2013 –
kommentarer ved advokat Nils-Henrik Pettersson*

INNLEDNING – OVERORDNET

- Vant jussen, men tapte pengene?
- Skuffet over utmålingen
- Særlig utmålingen av forseringsvederlag
- Jussen er i hovedsak riktig

KOMMENTERE ENKELTE AV DE JURIDISKE TEMAENE

- Skiller lagmannsretten mellom direkte og indirekte forseringskostnader? (side 50)
- Entreprenøren eier slakken (side 51)
- Ikke nødvendig å skille mellom pålagt forsering og defensiv forsering (side 53)
- Forseringsvederlag selv om entreprenøren ikke har tatt igjen mer enn egen forsinkelse (side 54)
- Betydningen av kritisk vei er sterkt neddempet (side 55)

KOMMENTERE ENKELTE AV DE JURIDISKE TEMAENE – FORTS.

- ”15 % regelen”, hvilken betydning har den egentlig? (side 57)
- Entreprenørens tap på entreprisen har liten betydning ved blandede årsaksforhold (side 59)
- Ikke riggregulering ved forsinkelser innenfor byggetiden? (side 116-117)
- Kort kommentar vedrørende saksomkostninger

SKAL DET SKILLES MELLOM DIREKTE FORSERINGSKOSTNADER OG INDIREKTE FORSERINGSKOSTNADER (NEDSATT PRODUKTIVITET?)

- Dommen side 50
- Dommen er uklar
- Hvis det skilles: Må etter min mening åpenbart være feil: Forseringsregelen gjelder alle konsekvenser av forseringen
- For øvrig ingen konsekvens for utmålingen (iallfall ikke etter NS 8405)

UTDRAG FRA DOM – SIDE 50

Et forseringskrav har bakgrunn i en forsinket fremdrift som har gitt seg utslag i konkrete tiltak og kostnader for å holde en frist. Dersom byggherrens forhold er årsak til den forsinkede fremdriften, blir spørsmålet om entreprenøren helt eller delvis kan kreve dekning for disse kostnadene. I kontrakten er de direkte kostnadene knyttet til forsering behandlet som en endring. Endringen vil enten kunne ha formen av at byggherren gir et pålegg om forsering (kontrakten C 20.2) eller at entreprenøren velger å anse et uberettiget avslag om fristforlengelse som et pålegg om forsering ved en endringsordre (kontrakten C 25.5). Forsering etter C20.2 omtales gjerne som pålagt forsering, mens forsering etter C 25.5 gjerne omtales som defensiv forsering.

De indirekte kostnadene av en forsering – nedsatt produktivitet og forstyrrelser på annet arbeid – er omhandlet i kontrakten C 24.3 på linje med annet plunder og heft. Også for de indirekte kostnadseffektene oppstiller kontrakten et krav om årsaksforhold. Det er bare de kostnader ”som derved forårsakes” som kan kreves dekket. I vurderingen av årsaksforholdet må det være riktig å se hen til den samlede virkningen av de forhold som byggherren har risikoen for. Dette fremgår direkte for de tidsmessige konsekvensene som er regulert i kontrakten C 25.4, men må også gjelde for de kostnadmessige konsekvensene.

ENTREPRENØREN EIER SLAKKEN

- Dommen side 51
- En av (etter hvert mange) presiseringer fra domstolene om at entreprenøren eier slakken

UTDRAG FRA DOM – SIDE 50-51

Lagmannsretten har oppfattet at JBV gjør gjeldende at i tilfelle et forhold blir bedømt til ikke å ha hatt en tidsmessig konsekvens, så kan forholdet heller ikke gi grunnlag for å kreve økonomisk kompensasjon for plunder og heft. Denne anførselen er lagmannsretten ikke enig i. Selv om et forhold ikke har gitt grunnlag for utsettelse av en delfrist er det mulig å tenke seg en negativ effekt på entreprenørens kostnader i prosjektet. Et forsinket tegningsunderlag kan f.eks. overvinnes ved en økt innsats hos entreprenøren uten at forholdet gir seg utslag i en tidskonsekvens. Dersom entreprenøren benytter seg av den ”slakk” han har lagt inn, og som ellers ville ha ført til en tidligere ferdigstilling, vil dette også ha en kostnadskonsekvens. Etter lagmannsrettens syn er det både i teori og praksis lagt til grunn at forstyrrelser forårsaket av en byggherre kan trekke med seg en kostnadskonsekvens uten følge av en tidskonsekvens. Dette er blant annet forutsatt hos Marthinussen m fl side 328 der det heter at ”har hindringen den konsekvens at arbeider som ikke ligger på kritisk linje blir forhindret, vil dette bare kunne utløse et økonomisk krav” og videre på side 388 der det heter at i tilfelle en hindring ikke påvirker fremdriften vil entreprenøren kunne kreve ”sine kostnader ved slik omdisponering dekket etter bestemmelsen i pkt. 24.3 og pkt. 20.2”. Lagmannsretten viser også til Høyesteretts avgjørelse inntatt i Rt 2005 side 788 (SRG-dommen) avsnitt 46:

FORTS. SIDE 51

”(46) [...] når en entreprenør har leid inn maskiner, utstyr og personell for å utføre en entrepriser, vil utgifetne ved forlenget drift på grunn av byggherrens forhold for entreprenøren være en merutgift. Det må være uten betydning om driften etter den opprinnelige framdriftsplan skulle ha fortsatt, når den uten hindringen ville vært avsluttet tidligere. Entreprenøren har i utgangspunktet risikoen for utførelse og ferdigstillelse innen avtalt tid, og en del av vederlaget er kompensasjon for denne risiko. En raskere fullføring enn opprinnelig forutsatt er en gevinst som entreprenøren avhengig av omstendighetene, kan forvente å oppnå.

(47) Rettstekniske hensyn gir ikke grunnlag for en annen løsning. Det kan riktignok være slik at merutgifter på grunnlag av den framdrift entreprenøren ville ha hatt om hindring som byggherren har risikoen for tenkes borte, vil kunne være vanskelig å beregne. Slike eventuelle vanskeligheter bør etter min mening ikke medføre at entreprenøren fratas muligheten for gevinst av en raskere fremdrift ved å anvende nye og mer effektive maskiner, nytt utstyr og effektivisere produksjonen.”

FORTS. SIDE 51

Videre i avsnitt 51:

”(51) [...] Det avgjørende må være om driften på grunn av byggherrens forhold forsinkes i forhold til den drift som ellers hadde funnet sted.”

Det kreves imidlertid også her, som allerede fremhevet, at det består et årsaksforhold mellom det forhold og den økonomiske konsekvens som gjøres gjeldende, jf ordlyden i kontrakten C 24.3 som begrenser de utgifter og kostnader som kan kreves dekket, til dem ”som derved forårsakes”.

UNØDVENDIG Å SKILLE MELLOM PÅLAGT FORSERING OG DEFENSIV FORSERING

- Dommen side 53
- Forklare begrepene
- Ikke nødvendig å skille mellom pålagt og defensiv forsering i forhold til spørsmålet om entreprenøren kan kreve forseringsvederlag selv om han bare har innhentet egen forsinkelse (eller mindre enn det)
- Kan imidlertid ha konsekvenser i andre sammenhenger

UTDRAG FRA DOM – SIDE 53

Det er etter dette klart at JBV på det tidspunkt forseringen ble iverksatt, helt eller delvis hadde avslått et berettiget krav om fristforlengelse. Etter C 25.5 ga dette Peab en rett til å ”velge å anse avslaget som et pålegg om forsering gitt ved endringsordre”. Lagmannsretten kan ikke se at valget om å forsere i en slik situasjon skal stille entreprenøren i en dårligere økonomisk situasjon enn om ett uttrykkelig og formriktig pålegg om forsering var gitt etter C 20.2 første ledd. Ordlyden i de to bestemmelsene tilsier ikke at Peab skal få annerledes risiko knyttet til oppnåelsen av delfristene i de to situasjonene. Tvert i mot peker ordlyden i C 25.5 direkte på en likestilling. Heller ikke taler reelle hensyn for den løsning som JBV har gått inn for på dette punkt. I begge situasjoner vil en entreprenør kunne ha nedlagt betydelige kostnader i byggherrens interesse. Det vil kunne få både urimelige og vilkårlige følger dersom kostnader som står i sammenheng med byggherrens forhold ikke kan kreves dersom delfristen ikke nås. Et avslag på et berettiget krav om fristforlengelse representerer rettslig sett et mislighold. Likestillingen av de to situasjonene er derfor også best i samsvar med regelen om at en part ikke skal tjene på sitt eget mislighold. Et annet resultat ville også ha medført at Peab fikk produksjons- og effektivitetsrisikoen for forhold som er JBV's risiko og ansvar, f eks arbeidene med å avhjelpe den mangelfulle midtspunten fra entreprisen LY 03.

FORTS. SIDE 53

Det avgjørende for om Peab har krav på dekning av forseringskostnader er derfor kravet om årsakssammenheng. Peab må påvise at det har påløpt kostnader for å innhente forsinkelser oppstått som følge av JBV's forhold. Kan Peab påvise en slik sammenheng, mener lagmannsretten i utgangspunktet at Peab vil ha krav på dekning av disse kostnadene uavhengig av om forseringen var tilstrekkelig til å nå den aktuelle delfrist, og selv om ikke forseringen skulle anses som pålagt.

ENTREPRENØREN HAR KRAV PÅ FORSERINGSVEDERLAG SELV OM HAN IKKE HAR INNHEENTET MER ENN EGEN FORSINKELSE

- Dommen side 53
- Lagmannsretten legger til grunn at entreprenøren kan ha krav på forseringsvederlag selv om forseringen har vært ”mislykket” i den forstand at bare entreprenørens egen forsinkelse (eller deler av denne) er forsert inn
- Mener klart dommen er riktig
- Følger både av ordlyden i kontrakten og av systematikken:
- Forsering skal enten bestilles gjennom endringsordre (pålagt forsering) eller behandles som om den var bestilt ved endringsordre

NS 8405 PUNKT 20.2 ENDRING I FORM AV PÅLEGG OM FORSERING

”Dersom entreprenøren har krav på fristforlengelse, kan en endring også gå ut på at de dagmulktbelagte tidsfrister helt eller delvis skal fastholdes.”

NS 8405 PUNKT 25.5 FORSERING VED AVSLAG PÅ KRAV OM FRISTFOR- LENGELSE

”Hvis byggherren helt eller delvis har avslått et berettiget krav om fristforlengelse, kan entreprenøren velge å anse avslaget som et pålegg om forsering gitt ved endringsordre.”

NÅR BYGGHERREN HAR BESTILT EN FORSERING VED, ELLER SOM, EN ENDRINGSORDRE ER DET PÅLEGG OM ØKET RESSURSSINNSATS ELLER ANDRE TILTAK

- Det følger direkte av endringssystemet at det da skal betales.
- Skaper noen problemer om harmonisering mellom forseringsvederlag og dagmulkt som lagmannsretten ikke går inn på.

BETYDNINGEN AV KRITISK VEI

- Dommen side 55
- Betydningen av kritisk vei er sterkt neddempet
- Lagmannsretten påpeker problemene både ved at kritisk vei vil skifte underveis, og ressursavhengigheter
- Den rettslige problemstillingen er om det foreligger årsakssammenheng: Med andre ord om et byggherreforhold har medført en forsinkelse

UTDRAG FRA DOM – SIDE 55

Rettslig sett er det uansett klart at det gjelder et krav om årsakssammenheng mellom det forhold og den tidskonsekvens som påberopes. Etter kontrakten C 25.4 skal en fristforlengelse svare til den virkning på fremdriften byggherreforholdet har forårsaket. Det er presisert at det ved vurderingen skal tas hensyn til den samlede virkningen av tidligere byggherreforhold. Dersom det aktuelle forholdet ikke har virket inn på fremdriften, skal det ikke gis fristforlengelse. Begrepet kritisk linje blir derfor etter lagmannsrettens syn langt på vei ikke noe mer enn navnet på resultatet av en konkret og individuell vurdering av et årsaksforhold. I de tilfelle byggherreforholdet tillegges betydning, vil det aktuelle arbeidet kunne fastslås å ha ligget på den kritiske linjen. Motsatt – i de tilfelle fremdriften blir vurdert ikke å ha blitt påvirket vil arbeidene ikke bli ansett for å ha ligget på kritisk linje. Lagmannsretten vil på denne bakgrunn ikke trekke slutninger fra hvordan partene opprinnelig eller underveis har sett for seg den kritiske linje.

BETYDNINGEN AV "15 %-REGELN"

- Dommen side 57
- Synes å forutsette at "15 %-regelen", slik den her var utformet, ikke kan anvendes etter sitt innhold, men likevel en viss betydning
- Ingen drøftelse av problemstillingen
- Motsatt tingrettens dom fase 10 som har en god drøftelse (denne kommenteres ikke av lagmannsretten:

”Slik saken nå er belyst for retten, er retten kommet til at 15 %-regelen slik den er formulert i C 25.1 annet ledd ikke har latt seg praktisere. Kontraktssummen er ikke delt opp etter kontraktens frister slik bestemmelsen forutsetter. Med de omfattende endringene som fant sted i fase 10, og da særlig opp mot delfrist 13, kan det etter rettens vurdering ikke ses bort fra at det kan ha selvstendig betydning at kravet er knyttet til 15 % av den andel av kontraktssummen som skal utføres innenfor den spesifiserte fristen. At JBV, som har formulert bestemmelsen, ikke har søkt å påvise hvordan bestemmelsen skal praktiseres etter sin ordlyd, er etter rettens oppfatning en klar indikasjon på at regelen slik den er formulert i C 25.1 annet ledd ikke har vært praktiserbar. Det legges til at partene heller ikke har skilt mellom A- og T-notaer, men til dels avregnet kontraktsarbeid på T-nota og tillegg- og endringsarbeid på A-nota. Dette gjør det vanskeligere å skille hva som er endringsarbeid som 15 %-regelen skal ha vært målt mot.

Den uklarhet som ligger i bestemmelsen og de vanskeligheter praktiseringen medfører må gå utover JBV som har tatt den inn i kontrakten. Retten legger på denne bakgrunn til grunn at den formulering av 15 %-regelen som fremgår av C 18.1 annet ledd er den som må legges til grunn. Etter denne bestemmelsen skulle Peab i normaltilfellene ha tilgjengelige ressurser til å håndtere inntil 15 % tilleggsarbeid innenfor kontraktens frister. Retten legger videre til grunn at denne forpliktelsen er overholdt ved at Peab har utført så vel de pålagte endringsarbeider som det merarbeid som fulgte andre byggherreforhold uten at de krav om fristforlengelse som retten skal ta stilling til er begrunnet i den volumøkning merarbeidene medførte. For øvrig legges det til grunn at 15 %-regelen ikke er til hinder for fristforlengelse der Peabs fremdrift er blitt hindret av for sen prosjektering, stopp i arbeidene på grunn av byggherreforhold og lignende.”

UTDRAG FRA DOM – SIDE 57

Tingretten oppsummerte sitt syn på betydningen av bestemmelsen som følger:

Retten finner den nærmere fastleggelse vanskelig. Retten oppfatter det imidlertid slik at JBV i prosjektet har praktisert bestemmelsene slik at det er den rene volumøkning i arbeidet som endringer inntil 15 % av kontraktssummen innebærer som normalt ikke vil gi grunnlag for krav om fristforlengelse. JBV har først og fremst vist til bestemmelsen der endringsarbeidet ikke påvirker kritisk linje eller er lite i omfang. Der hvor endringen innebar at arbeidet på kritisk linje uforutsett stoppet opp, har JBV derimot i en rekke tilfeller innvilget fristforlengelse. En slik tolkning ligger etter rettens oppfatning godt innenfor en naturlig forståelse av bestemmelsene, og denne legges til grunn av retten.

Under ankeforhandlingen har JBV bekreftet at i de tilfelle en endring – uavhengig om det dreier seg om en fysisk endring av de beskrevne arbeider eller et uforutsett byggherreforhold som må overvinnes – får betydning for fremdriften av arbeidene knyttet til en delfrist, så skal det gis fristutsettelse med mindre forholdet er av bagatellmessig karakter, eller er av en slik art at det normalt må forventes at en entreprenør vil overvinne de tidsmessige konsekvenser. Denne anvendelsen av bestemmelsen er i samsvar med den praksis som JBV la seg på i prosjektet. Allerede fra tidlig høst 2006 diskuterte JBV fristutsettelser med Peab ut fra en forutsetning om at dersom det aktuelle forholdet virkelig hadde betydning for fremdriften, så skulle det gis fristutsettelse – og det uavhengig av om det forelå en endring som førte til en 15 %'s overskridelse av den relevante andel av kontraktssummen, og av hva endringen bestod i. Lagmannsretten legger denne forståelsen til grunn for sin avgjørelse.

FORTS. SIDE 58

Dette innebærer ikke at bestemmelsen er uten betydning for saken. Bestemmelsen må for det første forstås slik at entreprenøren i dette prosjektet i særlig grad var forpliktet til å utvise fleksibilitet med hensyn til sine planlagte ressurser selv om dette skulle gå på bekostning av den "slakk" som entreprenøren måtte ha lagt inn i sine planer. For det annet må bestemmelsen forstås slik at entreprenøren forpliktet seg til å ha ressurser i reserve slik at uforutsette byggherreforhold kunne la seg overvinne. For det tredje må bestemmelsen innebære at mindre tilleggsarbeider og uforutsette forhold som ligger innenfor det en entreprenør normalt må forvente under et grunn- og betongarbeide som det foreliggende, ikke gir grunnlag for krav om fristutsettelse. Det betyr at regelen i C 25.1 annet ledd vil kunne få betydning for rettens syn på om forholdet skal gi grunnlag for fristutsettelse selv om en anvendelse av regelen etter sin ordlyd er vanskelig og heller ikke praktisert av JBV.

BETYDNINGEN AV ENTREPRENØRENS TAP (OVENFRA OG NED METODE)

- Dommen side 59-60
- Sammenheng mellom det overordnede synet på årsakene til forsinkelsen og beregningsmetoden
- Tapets størrelse er lite relevant når en vesentlig del av tapet er selvforskyldt

UTDRAG FRA DOM – SIDE 59

Etter lagmannsrettens syn vil imidlertid et overordnet syn på årsakene til forsinkelsene og merkostnadene ha betydning for valg av metode for beregningen av Peabs krav. Peab har beregnet sitt krav i saken med utgangspunkt i sine egne totalkostnader og en kostnadsoverskridelse på 124 millioner kroner. Etter et skjønnsmessig fradrag på om lag 50 millioner kroner som Peab vil ta på "egen kappe", fremkommer kravet på om lag 75 millioner kroner. Etter lagmannsrettens syn er det klart at en vesentlig del av tapet hos Peab er selvforskyldt og uten noen sammenheng med forhold hos byggherren. En skjønnsmessig reduksjon av tapet ut fra Peabs innrømmelse av å måtte dekke noe av tapet selv, vil derfor etterlate usikkerhet og kunne lede til upåregnelige og uriktige resultater. Peabs tap er i denne saken en dårlig målestokk for Peabs eventuelle rett til dekning av forseringskostnader og kompensasjon for heft og plunder.

UTDRAG FRA DOM – SIDE 60-61

Poenget for lagmannsretten i denne sammenheng er å understreke at Peabs samlede tap på prosjektet gir liten veiledning for de kostnadmessige konsekvenser av dette forholdet på linje med andre forhold som byggherren må holdes ansvarlig for i og med at Peabs og underentreprenørenes egne forhold ikke er en ubetydelig del av årsaksbildet. Det er mulig at det lidte tap kan gi veiledning dersom man står overfor et entydig årsaksforhold i en entreprise med en entreprenør som har utført et ensartet arbeid. Slik er ikke situasjonen i denne saken.

KRAV OM FRISTFORLENGELSE

- Sum av enkeltforhold
- Konkrete vurderinger, lite juss
- Oversikt

Delfrist:	Peab (iflg. plananalysen rev. september 2012):	JBV:	Lagmannsretten:
Delfrist 4	Ca. 50 kalenderdager, med tillegg av avledede effekter	17 kalenderdager	27 kalenderdager
Delfrist 5	Ca. 128 kalenderdager, med tillegg av avledede effekter	42 kalenderdager	71 kalenderdager
Delfrist 7	Ca. 88 kalenderdager, med tillegg av sommerferie og andre avledede effekter	42 kalenderdager	101 kalenderdager
Delfrist 9	Ca. 61 kalenderdager, med tillegg av sommerferie og andre avledede effekter	34 kalenderdager	80 kalenderdager

REGULERING AV DRIFTSUTGIFTER I BYGGETIDEN

- Dommen side 116-117
- Lagmannsretten mener at entreprenøren ikke har krav på riggregulering ved forsinkelser innenfor byggetiden.
- Etter min mening et klart galt resultat: Følger av Oslofjordtunneldommen (Rt 2005 side 788) (og mange andre dommer) at entreprenøren skal ha kompensert for forsinkelser innenfor byggetiden
- Unaturlig å tolke reguleringsbestemmelsen som en ansvarsfraskrivelse (hvis det er det LR gjør-drøftes ikke)
- Motstrid mellom lagmannsrettens premisser på side 51 og side 116-117?

REGULERING AV DRIFTSUTGIFTER I BYGGETIDEN – FORTS.

- Også motsatt tingrettens dom i fase 10, som fikk dette riktig:

”En hindring som oppstår på arbeid som ligger utenfor kritisk linje, og slik at arbeidet til tross for hindringen kan utføres parallelt med kritisk arbeid og innenfor kontraktens frister, gir etter dette ikke grunnlag for fristforlengelse. Entreprenøren vil likevel ha krav på den justering av vederlaget som endringen eller byggherreforholdet medfører, jf C 24.1. Herunder vil det kunne gi krav på tilleggsvederlag dersom det godtgjøres at entreprenøren uten hindringen ville ha kunnet utføre arbeidet raskere og/eller billigere, jf. Oslofjorddommen (Rt 2005 side 788).”

UTDRAG FRA DOM SIDE 116-117

Lagmannsretten mener at Peabs krav i realiteten er et krav om å få oppregulert kostnader til rigg. Entreprenørens krav om å få regulert rigg er uttømmende regulert av kontrakten C 24.2. Det følger direkte av ordlyden at denne bestemmelsen bare får ”anvendelse ved utsettelse av sluttfrist og ikke for utsettelse av delfrister”. Årsaken til denne sondringen er at det bare er utsettelse av sluttfristen som reelt vil utsette entreprenøren for økte kostnader. Ved forskyvning av enkeltaktiviteter og delfrister, vil det samme være bygget innenfor den forutsatte tidsperiode. Forskyvninger innad i fastsatt byggetid gir derfor ikke grunnlag for riggregulering. Posten for rigg er en rundsum for hele byggetiden. På denne bakgrunn kan Peabs krav ikke tas til følge. Det er uttrykkelig fraskrevet i kontrakten. Lagmannsretten kan ikke se at avgjørelsen inntatt i Rt 2005 side 788 kan endre det resultatet som i denne saken følger direkte av en tolking av kontrakten.

SAKSOMKOSTNINGER

- Dommen side 126-127
- Begrunnelse 1: Resultatet ligger tett opp til resultatet tingretten kom frem til
 - Feil
 - Kr 6.2 mill, tilsvarende 79% bedre enn tingrettens resultat
- Begrunnelse 2: Peab har avslått et forlikstilbud som ville gitt omlagt 10 millioner kroner
 - Feil (tabbe av lagmannsretten)
 - Forlikstilbudet var kr 9 mill
 - Forlikstilbudet innebar fullt oppgjør for dagmulkt som var holdt tilbake med kr 4,28 mill (Står direkte i forliksbrevet).
 - Riktig sammenligning: Tilbud kr 9 mill. Resultat kr 20,522

UTDRAG FRA DOM – SIDE 126-127

Peab har i ankesaken krevd betaling etter rettens skjønn oppad begrenset til 94.375.000 kroner og har fått gjennomslag for 16.662.920 kroner. JBV har i den avledede anken krevd dagmulkt med 4.280.000 og fått gjennomslag for 420.000 kroner. Hvorvidt en av partene har vunnet saken, dvs fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, skal etter tvisteloven § 20-2 annet ledd bero på en vurdering av det samlede utfallet. Etter lagmannsrettens syn kan ingen av partene anses for å ha fått medhold fullt ut eller i det vesentlige ved en vurdering av det samlede utfallet. JBV må imidlertid anses for å ha fått ”medhold av betydning uten å vinne saken”, jf tvisteloven §20-3. I det alt vesentlige har lagmannsretten hatt samme syn som tingretten på de bevis- og rettsspørsmål saken har reist. Lagmannsrettens samlede resultat ligger tett opp til resultatet tingretten kom frem til. Peab har avslått et forlikstilbud som ville gitt om lag 10 millioner kroner. Lagmannsretten mener etter dette at det foreligger tungtveiende grunner til at JBV helt eller delvis tilkjennes sakskostnader.

HVA KAN ENTREPRENØRENE LÆRE AV DETTE?

- Tenk deg veldig godt om før du forserer. Ofte best å la være
- Ikke la deg presse til en uforsvarlig forsering
- Sett på egne ressurser til å følge opp beregning av forseringskostnadene, og inkluder kostnadene ved dette i forseringskravet
- Kalkuler kravet «nedenfra og opp» med mindre du er helt sikker på at byggherren har alt ansvaret for forsinkelsene

AVSLUTTENDE KOMMENTAR

- Betydningen av fagkyndige meddommere
- Ros til Kluge som gjorde en kjempejobb